

Bileog 9.1

An Corp: Dul Siar

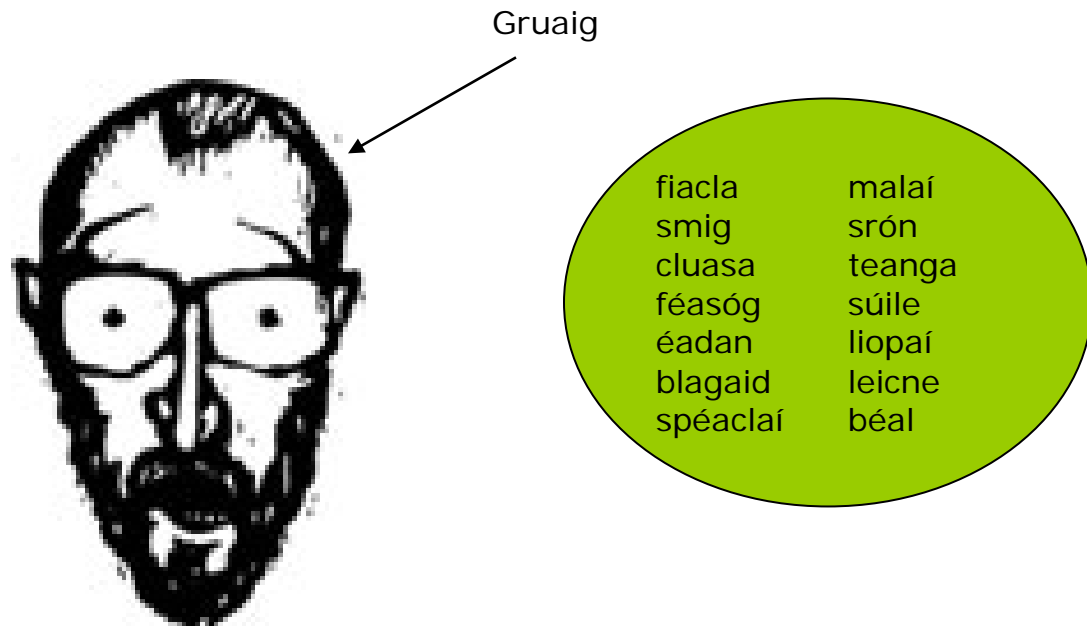
Féach ar an phictiúr thíos den chorp a chonaic tú i dTopaic 8. An cuimhin leat féin nó an duine in aice leat mórán de na baill choirp? Scríobhaigí ar an léaráid iad.

Sciathán

Bileog 9.2**An Aghaidh****Cuid A**

Roghnaigh an focal ceart ón chiorcal ar dheis a dhéanann cur síos ar an bpíosa cuí den aghaidh seo thíos.

An féidir leat smaoineamh ar fhocal ar bith eile?

Cuid B

Mar is eol duit tá focail éagsúla ag na canúintí éagsúla chun cur síos a dhéanamh ar an rud céanna. Cén chanúint lena mbaineann na focail thíos? Pléigh an scéal leis an duine in aice leat. Cuir na focail éagsúla isteach sna colúin chearta thíos.

gaosán
béal
pluca
scornach

srón
gob
leicne
sceadamán

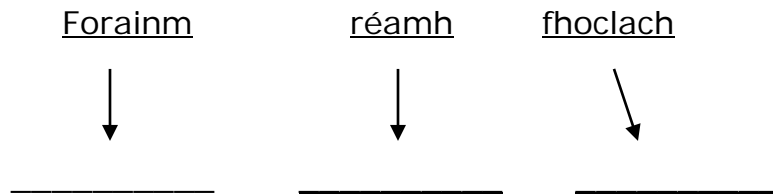
caincín

pluic

Canúint na Mumhan	
Canúint Chonnachta	
Canúint Uladh	

Bileog 9.3*orm, ort ...***Cuid A**

Baintear úsáid as forainmneacha réamhfhoclacha nuair a dhéantar cur síos ar dhaoine. Bí ag obair leis an duine in aice leat agus pléigí cad is brí leis an téarma ‘forainm réamhfhoclach’.

Cuid B

Cuir na forainmneacha réamhfhoclacha seo san ord ceart.

air	_____	againn	_____
orainn	_____	aici	_____
orm	_____	agam	_____
oraibh	_____	acu	_____
orthu	_____	agat	_____
ort	_____	aige	_____
uirthi	_____	agaibh	_____

Cuid C

Tá dhá fhocal mar chuid den fhocal ‘orm’ - cad iad?

orm = _____ + _____

Féach i leabhar gramadaí nó ar an idirlíon leis na forainmneacha réamhfhoclacha seo thíos a fháil sna pearsana eile.

<i>liom</i> _____	<i>fúm</i> _____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

Bileog 9.4 *orm, ort . . . ar lean.*

Cuid A

Beidh tú ag éisteacht le habairtí éagsúla ar an téip a bhaineann úsáid as forainmneacha réamhfhoclacha. Ach ar dtús bí ag obair leis an duine in aice leat agus roghnaí gí an focal ceart leis na bearnaí sna habairtí thíos a líonadh. Ansin éistigí leis an téip le feiceáil an raibh an ceart agaibh.

1. Is maith (orm/liom/agam) _____ caife a ól.
2. Tá sé deas bualadh (agat/ort/leat) _____.
3. An bhfuil tinneas cinn (faoi/leis/air) _____?
4. Tá beirt deartháireacha (fúm/agam/orm) _____.
5. Slán (ort/fút/leat) _____.
6. Is fuath (uirthi/aici/léi) _____ peil.
7. An bhfuil airgead ar bith (faoi/air/aige) _____?
8. Ar mhaith (ort/leat/agat) _____ gloine fíona?
9. Tá súile gorma (léi/aici/uirthi) _____?
10. Tá gruaig dhubh (air/aige/faoi) _____.

Cuid B

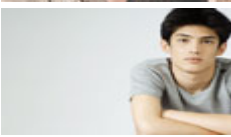
Féach ar uimhir 9 agus 10 faoi Chuid A arís. Cén fáth a bhfuil siad difriúil? Pléigh an scéal leis an duine in aice leat agus ansin déanaigí cur síos ar na daoine seo thíos.

(gruaig dhonn, súile glasa) _____

(gruaig dhonn, súile gorma) _____

(gruaig dhubh, súile donna) _____

(gruaig fhionn, súile gorma) _____

Bileog 9.5**Cén chuma atá air?****Cuid A**

Féach ar an liosta seo d'aidiachtaí a úsáidtear le cur síos a dhéanamh ar dhaoine. An féidir leat na focail sa liosta a chur isteach sna colúin chuí sa bhosca thíos? Cé acu de na focail a d'úsáidfeá le cur síos a dhéanamh ar ghruaig duine?

dubh, tanaí, glas, fionn, ramhar, téagartha, dathúil, ard, rua, breicneach, dorcha, beag, fada, gairid, bán, gránna, díreach, liath, catach.

A – Cinnte (Tá tú cinnte cad is brí leo)	B – Idir eatarthu (Is féidir leat buille faoi thuairim a thabhairt faoin bhrí)	C – Éiginnte (Níl a fhios agat cad is brí leo)

Anois labhair leis an duine in aice leat le feiceáil an bhfuil na focail chéanna ar eolas agaibh. An féidir libh smaoineamh ar fhrása ar bith eile le cur síos ar thréithe fisiciúla daoine?

Cuid B

Scríobh na focail/frásaí a dhéanann cur síos ar na daoine cáiliúla seo:

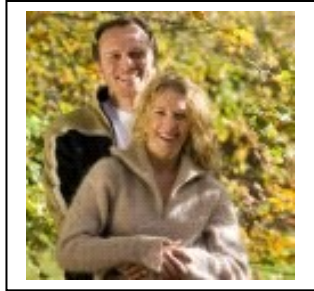

Cuid C

Anois scríobh na focail/frásaí is fearr a chuireann síos ortsa. Cad a scríobh an duine in aice leat?

Bileog 9.6**Cén chuma atá air? ar lean.****Cuid A**

Léigh an sliocht seo os ard leis an duine in aice leat agus pléigí brí an phíosca le chéile.

Ag ól caife

Tá páistí Jan ag teacht go hÉirinn i gceann seachtaine agus tá suim mhór ag Máire iontu. Cuireann sí ceist ar Jan cén chuma atá orthu. Tá Jan thar a bheith sásta cur síos a dhéanamh orthu. Tá siad ina gcónaí sa Ghearmáin lena máthair agus cronaíonn Jan go mór iad.

Cuid B

Éist leis an chomhrá ar an téip faoi pháistí Jan agus scríobh an t-eolas a chloiseann tú sna colúin chuí sa bhosca thíos

Ainm	Súile	Gruaig	Eolas eile

Scríobh abairtí iomlána anois a dhéanann cur síos ar pháistí Jan. Faigh cabhair ón duine in aice leat. Tugaigí faoi deara ord na bhfocal.

Cuid C

Anois siúil timpeall an ranga agus ceistigh daoine eile faoin chuma atá orthu agus abair leo cén chuma atá ort féin. Mar shampla:

Tá gruaig chatach dhonn orm agus súile glasa agam.

Bileog 9.7**An tAinmfhocal agus An Aidiacht****Cuid A**

Féach ar an abairt seo arís. Cén fáth a bhfuil séimhiú ar ‘donn’ agus a ag deireadh an fhocail ‘glas’. Pléigh an scéal leis an duine in aice leat.

Tá gruaig chatach dhonn orm agus súile glasa agam.

Pléigh na ceisteanna seo leis an duine in aice leat:

1. An bhfuil an focal gruaig baininsneach nó firinsneach? _____

2. An bhfuil an focal súile san uimhir uatha nó iolra? _____

Cuid B

Roghnaigh an fhoirm cheart den aidiacht le cur sna bearnaí sna habairtí thíos. Labhair leis an duine in aice leat le feiceáil an bhfuil na freagraí céanna agaibh. Éist leis an téip ansin leis na freagraí a sheiceáil.

1. Tá gruaig (fhada/fada) _____ air.
2. Is bean (mhór/mór/móra) _____ í.
3. Is é Paddy m’fhear (chéile/céile) _____.
4. Tá súile (gorma/gorm/ghorm) _____ aici.
5. Tá deirfiúracha (ard/arda) _____ ag Áine.
6. Tá gruaig (chatach/catach/catacha) _____ orm.
7. Is fear (ghránna/gránna) _____ é.
8. Tá gruaig (ghearr/gearr/gearra) _____ orm.
9. Tá na cailíní (bheag/beag/beaga) _____ anseo.
10. Tá bróga (dhubh/dubh/dubha) _____ air.

Cuid C

Déan cur síos don duine in aice leat ar do chuid páistí féin nó ar do theaghlach. Féach ar na samplaí seo:

Tá gruaig dhubh ar Mháire agus súile donna aici.

Tá Seán ard agus tanaí.

Tá gruaig ghairid ar Phól agus tá sé ard.

Bileog 9.8 An tAinmfhocal agus An Aidiacht ar lean.**Cuid A**

Aimsigh inscne na bhfocal seo thíos. Mura bhfuil tú cinnte féach san fhoclóir.

duine	fear
máthair	déagóir
bean	buachaill
leanbh	cailín

Cuid B

Féach anois ar na haidiachtaí seo. Pléigh brí na n-aidiachtaí leis an duine in aice leat. An féidir libh smaoineamh ar aidiacht ar bith eile a dhéanann cur síos ar dhuine?

cineálta	cairdiúil	lách
deas	uasal	drochbhéasach
sotalach	breá	leamh
cliste	flaithiúil	greannmhar

Cuid C

Roghnaigh aidiacht ó Chuid B a dhéanann cur síos ar na hainmfhocail faoi Chuid A agus a léiríonn daoine a bhfuil aithne agat orthu. Mar shampla:

Is leanbh cliste é mo mhac.

Léigh do chuid abairtí don duine in aice leat anois agus éist leis na habairtí a scríobh sé/sí féin.

Bileog 9.9 Agallamh na Seachtaine

Cuid A

Éist le Sinéad ag cur agallaimh ar Eimear Ní Fhearraigh faoi na daoine cáiliúla a gcasann sí leo mar chuid dá cuid oibre agus déan iarracht na ceisteanna seo a leanas a fhreagairt.

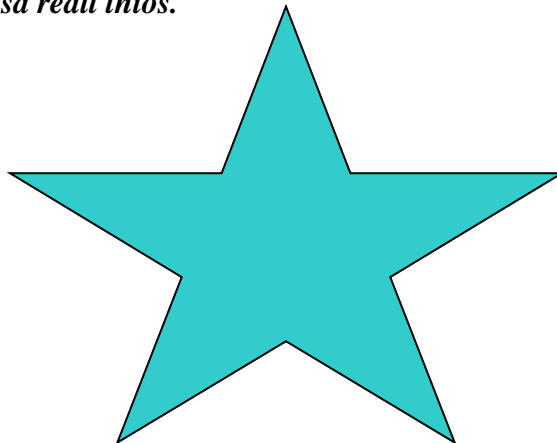
1. Cén chuma atá ar John Cusack?

2. Cén cineál duine é?

3. Cad é atá le rá ag Eimear faoi Mhary Robinson?

Cuid B

Labhair leis an duine in aice leat agus déan plé ar na tuairimí atá agaibh féin faoi John Cusack agus Mary Robinson. Cuir focal ar bith nach raibh agaibh i nGaeilge, agus sibh ag caint, sa réalt thíos.

Cuid C

Smaoinigh ar an duine is suimiúla a casadh ort agus déan cur síos air/uirthi. Inis don duine in aice leat faoi/fúithi. Féach ar na habairtí seo le tús a chur leis an chomhrá:

Bhuail mé le _____ i bPáras nuair a bhí mé fiche bliain d'aois. Is fear an-suimiúil é. . .

Bileog 9.10

Cén cineál duine é/í?

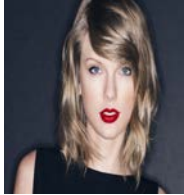
Cuid A

Scríobh cúpla abairt faoi na daoine cáiliúla seo thíos – labhair faoin chuma atá orthu agus faoi cén cineál daoine iad.

Barack Obama

Taylor Swift

Scarlett Johansson

Hillary Clinton

George Clooney

Cuid B

Déan plé leis an duine in aice leat faoi cén cineál daoine iad na daoine thuas. An raibh na tuairimí céanna agaibh?

Bileog 9.11**Duine A****Cuid A**

Is é an duine sa pictiúr an duine a bhfuil tú ag siúl amach leis. Scríobh an oiread agus is féidir faoin chuma atá air agus faoi cén cineál duine é. Déan cur síos chomh maith ar cad é a dhéanann sibh nuair a bhíonn am saor agaibh.

Cuid B

Labhair leis an duine in aice leat anois le heolas a fháil faoin duine a bhfuil seisean ag siúl amach léi. Tá pictiúr difriúil aige. Féach ar na ceisteanna agus na freagraí thíos. Breac síos an t-eolas ar fad a fhaigheann tú sa bhosca.

Cén áit ar bhuail tú leis/léi?

Cé as é/í?

Cén chuma atá air/uirthi?

Cén cineál duine é/í?

Cén fhad atá sibh ag siúl amach?

Bhuail mé leis in Éirinn.

Ón Fhrainc.

Tá sé dorcha agus dathúil.

Is fear an-chineálta é.

Le mí anois.

Bileog 9.12

Duine B

Cuid A

Is í an duine sa pictiúr an duine a bhfuil tú ag siúl amach léi. Scríobh an oiread agus is féidir faoin chuma atá uirthi agus faoi cén cineál duine í. Déan cur síos chomh maith ar cad é a dhéanann sibh nuair a bhíonn am saor agaibh.

Cuid B

Labhair leis an duine in aice leat anois le heolas a fháil faoin duine a bhfuil síe ag siúl amach leis. Tá pictiúr difriúil aici. Féach ar na ceisteanna agus na freagraí thíos. Breac síos an t-eolas ar fad a fhaigheann tú sa bhosca.

Cén áit ar bhuail tú leis/léi?

Bhuail mé léi ar an trá.

Cé as é/í?

As Éirinn.

Cén chuma atá air/uirthi?

Tá sí tanaí agus dathúil.

Cén cineál duine é/í?

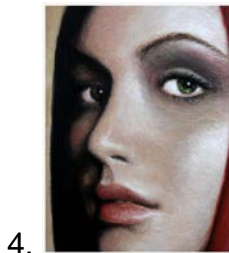
Is bean lách í.

Cén fhad atá sibh ag siúl amach?

Le bliain anois.

Bileog 9.13**Laochra na hÉireann****Cuid A**

Féach féin agus an duine in aice leat ar na pictiúir thíos de laochra miotaseolaíochta na hÉireann. Déanaigí cur síos orthu. An bhfuil a fhios agaibh cé hiad? Féachaigí sa bhosca ar dheis chun cabhrú libh. An bhfuil eolas ar bith agaibh faoi laochra móra miotaseolaíochta na hÉireann?

Gráinne
Naoise agus Deirdre
Fionn Mac Cumhaill
Niamh Chinn Óir
Niamh agus Oisín

Cuid B

Anois déanaigí plé ar an chuma atá ar ghnáthdhuine Éireannach. An bhfuil an chuma chéanna ar mhuintir na hÉireann anois is a bhí ar na laochra seo? Déanaigí cur síos ar laochra na hÉireann inniu. Mar shampla:

Rónán Ó Gara:

Tá gruaig dhonn air agus tá súile gorma aige. Tá sé ard agus dathúil!